

Boekmerk – Marlise Joubert

1 kinders
2 met wange soos mossies
3 wat teen elke oggend stoei
4 hande altyd woerende vlerke
5 elke lyfie 'n seilende gesang –
6 vlak bo die waterspieël
7 van 'n klipvloergang

8 vlytig stort die druppels klank
9 oor haar uit totdat sy verbaas
10 die reuk van bittersoet jasmyn
11 uit haar skooljare proe
12 waar sy ook kon mor
13 en protesteer:

14 waarom is alles altyd ver
15 waarom is alles altyd hier
16 waarom moet ek leer
17 van optel aftrek deel
18 van dooie digters
19 uit die toentertyd
20 en watter land sit waar
21 en waarom draai die son

22 toe maak sy die dag weer oor –
23 met elke skoolklok werk sy
24 namens mossiekind:

25 kom ons pars die die wind
26 met wange soos soldaatjies

27 totdat elkeen net die geur
28 van jasmyn kan boekmerk
29 teen die onheil van ons
30 ellelange reis

Bookmark

1 children
2 with cheeks like sparrows
3 that wrestle with every morning
4 hands always whirling wings
5 each little body a soaring hymn –
6 just above the water mirror
7 of a stone floor passage

8 diligently the drops of sound shower
9 over her until with surprise she tastes
10 the smell of bitter sweet jasmine
11 from her school years
12 where she also could grumble
13 and protest:

14 why is everything always far away
15 why is everything always here
16 why must I learn
17 about adding subtracting division
18 about dead poets
19 from the olden days
20 and which country is where
21 and why the sun rotates

22 then she recreated the day –
23 she worked with every school bell
24 for the sparrow child:

25 come let's press the wind
26 with cheeks like soldiers

27 until each one only the scent
28 of jasmine can bookmark
29 against the misfortune of our
30 very long journey

AGTERGROND

Marlise Joubert het haar eerste gedig geskryf toe sy 7 jaar oud was.

- ✂ Sy is ook 'n skrywer van romans en radiodramas.
- ✂ Sy skilder ook graag.
- ✂ Sy bedryf tans saam met haar man 'n webblad: Versindaba.

TEMA

Die invloed wat onderwysers op hulle leerders kan hê van 'n baie jong ouderdom af (verkleinwoord: lyfie).

- ‡ Dit is ons as onderwysers se plig om die invloed wat ons op kinders het, positief te gebruik.

STEMMING

Positief.

Liefde vir die kinders.

TITEL

“Boekmerk” = Dit kan 'n stukkie papier/karton wees wat jy plaas op die bladsy of plek waar jy laaste gelees het/iets wat jy wil onthou.

📖 Sinoniem vir “boekmerk” is bladwyser.

- ❖ 'n Plekwyser in die lewe van die kinders.
- ❖ Die onderwyser wil/moet vir die kinders 'n boekmerk gee (konnotatief/figuurlik) sodat wanneer hulle eendag aan hulle skooljare terugdink, moet hulle kan onthou hoe lekker dit was.
 - Die kinders moet dit saam met hulle kan neem regdeur hulle lewe.

Strofe 1

Die onderwyser is hier 'n toeskouer.

1	kinders
---	---------

Alleenplasing = hef die boodskap van die gedig uit/beklemtoon die boodskap van die gedig.

- ❖ Die gedig gaan oor die kinders.

2	met wange soos mossies
---	------------------------

Vergelyking.

- ❖ Die kinders se wange word met die wange van mossies vergelyk.
 - Mossies se swart/wit wange is met sagte vere bedek.
 - Mossies is vaal voëltjies wat klein is en hulle kom oral in ons land voor.

Intertekstualiteit = 'n Digter gebruik dele/reëls.woorde van 'n ander teks of skryf oor dieselfde onderwerp as iemand anders.

- ❖ Mossies is vir God net so belangrik soos kinders.
 - Dit verwys na 'n teksgedeelte in die Bybel.

3	wat teen elke oggend stoei
---	----------------------------

Die kinders is nie baie lus vir skool nie (stoei) = word figuurlik gebruik.

Letterlik - impliseer dit dat daar baie kinders is wat in die skool rondbeweeg.

4	hande altyd woerende vlerke
---	-----------------------------

Metafoor = beknopte vergelyking.

- ✎ Die kinders se hande beweeg die hele tyd soos die mossie se vlerke.

Klanknabootsing = Onomatopee

- ❖ Woerende
 - 'n Mens kan die vlerkies hoor beweeg.
 - Gehoorsintuig.

5	elke lyfie 'n seilende gesang –
---	---------------------------------

Metafoor maar ook personifikasie.

- ❖ Elke lyfie (liggaampie = kinders is nog klein/baie jonk/nog op laerskool) is soos 'n seilende gesang (sailing song).
 - Lyfie = Letterlik klein.
 - Figuurlik = toegeneentheid teenoor die kinders/mens voel gunstig teenoor kinders.
- ❖ Vir die onderwyser (spreker) is elke kind kosbaar/sien elke kind as 'n pryslied.
 - Sy is dankbaar vir elke kind.
- ❖ Gesang = pryslied/geestelike lied.
 - Kan ook na die voëlgesang van die mossies verwys.

Aandagstreep = beklemtoon die reëls wat volg.

6	vlak bo die waterspieël
7	van 'n klipvloergang

Die gang van die skool blink (waterspieël).

- ❖ Kinders beweeg oor die gang net soos die mossies oor die blink oppervlakte van die water beweeg.

Herhaling van die “w”- klanke

- ❖ Gee ritme en atmosfeer.

Strofe 2

8	vlytig stort die druppels klank
9	oor haar uit totdat sy verbaas

Versreël 8 = personifikasie

- ❖ Vlytig = hardwerkend/fluks
- ❖ Die klank/geluide word oor haar uitgestort.
 - Onderwyser nie meer hier 'n toeskouer nie – sy word deel van die kinders se lewe.
 - Die klanke/geluide herinner haar aan haar eie skooldae.
 - Sy is verbaas/verras wanneer sy haar eie skooldae kan onthou.

10	die reuk van bittersoet jasmyn
11	uit haar skooljare proe

Sy onthou haar skooljare (proe = smaaksintuig).

- ❖ Sy plaas haar in die skinders se skoene.

Sinestesie = kombinasie van sintuie.

- ❖ Reuk- en smaaksintuig (proe).

Oksimoron = teenstrydighede in dieselfde woord – bittersoet.

- ❖ Saam met die soet herinneringe (lekker/goeie tye) is daar ook die bitter (die minder onaangename herinneringe).

Jasmyn is 'n tuinplant met 'n aangename geur/is ook 'n parfuum.

12	waar sy ook kon mor
13	en protesteer:

Sy kan onthou hoe sy altyd oor skool gekla het.

Versreël 12 = assonansie – herhaling van die “o”-klank.

Versreël 13 = dubbelpunt – 'n verduideliking gaan volg.

- ❖ Ons kry 'n lys van al die klagtes van kinders.

Strofe 3

14	waarom is alles altyd ver
15	waarom is alles altyd hier
16	waarom moet ek leer
17	van optel aftrek deel
18	van dooie digters
19	uit die toentertyd
20	en watter land sit waar
21	en waarom draai die son

In die strofe kry ons al die vrae wat kinders vandag nog op antwoorde soek.

- ❖ Dit is dieselfde herhalende/murmerende vrae/klagtes wat die spreker ook lank terug (toentertyd) gehad het.
- ❖ Die herhaling van “waarom” = beklemtoon die vrae van die kinders.
 - Hoekom moet hulle al die goed leer.

Versreël 18 = alliterasie – herhaling van die “d”-klank.

Versreël 19 = toentertyd – baie lank terug.

Vakke waarvan hier gepraat word.

- ❖ Versreël 17 = Wiskunde
- ❖ Versreël 18 = Afrikaans
- ❖ Versreëls 20-21 = Aardrykskunde

Die herhalende vroeë bind die gedig tot ’n eenheid.

Strofe 4

Die onderwyser gebruik haar herinneringe as ’n leerder om die kinders voor haar te help.

22	toe maak sy die dag weer oor –
----	--------------------------------

Sy (spreker/onderwyser) is nog steeds in die skoene van die leerder maar sy verander haar houding.

- ❖ Sy begin nou anders dink (sy maak die dag oor).
- ❖ Sy besef dat die kind belangrik is/besef haar rol in die kind se lewe.
 - Sy as onderwyser moet die kind positief beïnvloed.

Aandagstreep = beklemtoon die reëls wat volg.

23	met elke skoolklok werk sy
24	namens mossiekind:

Sy verwys nou na kinders as “mossiekind” .

- ❖ Die kinders is net so kosbaar/belangrik soos die klein mossies in God se heelal.

Dubbelpunt = beklemtoon die woorde wat volg.

- ❖ Wys daar is ’n verduideliking wat gaan volg.

Strofe 5

25	kom ons pars die wind
26	met wange soos soldaatjies

Letterlike betekenis.

- ❖ Mossies het wit/swart wange met sagte donsies bedek wat in die wind lyk soos die soldaatpette met flappe.
- ❖ Pars = blomme (in die geval - jasmyn) kan in ’n boek gepars word totdat dit platgedruk is tussen die bladsye van die boek , so word mossies se wange ook deur die wind teen hulle wange gepars/platgedruk.

“Ons” = onderwysers moet die kinders voorberei op die lewe (pars).

Vergelyking.

- ❖ Leerders/kinders moet soos soldate opgelei word om gereed te wees vir wat op hulle wag in die lewe.
- ❖ Die mossiekind moet nou 'n dapper soldaat wees.
 - Toegerus om die lewe met sy swaarkry en probleme suksesvol aan te vat.

Strofe 6

27	totdat elkeen net die geur
28	van jasmyn kan boekmerk

Boekmerk = bv. die blom wat gepars is in 'n boek.

- ❖ Eendag kan die leerder terugblaai na daardie dae van vrede en geluk (reuk van jasmyn = aangenaam).
 - Hulle kan die goeie dae van skool onthou.
 - Dit is spesiaal.

29	teen die onheil van ons
30	ellelange reis

Onheil = daar is ook slegte tye in 'n mens se lewe, maar dit help as jy iets moois het om aan terug te dink/om te onthou/waarheen jy kan terugblaai.

Versreël 30 = alleenplasing – beklemtoning

- ❖ “ellelange reis” = lewensreis.
 - Op die kind se lewensreis kan hy terugblaai na sy boekmerk en die goeie herinneringe van vrede en geluk onthou.

BOODSKAP

Onderwysers speel 'n belangrike rol in kinders se lewe.

- ❖ Ons moet kinders help deur vir hulle 'n boekmerk (die goeie tye op skool) te gee, sodat wanneer daar slegte tye in hulle lewe is, kan hulle terugblaai na die boekmerk en die goeie tye onthou.
 - Ons taak as onderwysers is nie net om kinders 'n klomp feite te leer nie, maar ook om hulle voor te berei op die lewe.

ENJAMBEMENTE

Een versreël loop oor in die volgende versreël sonder die gebruik van leestekens.

- ❖ Dit laat die gedig vloei.
- ❖ Dit beeld die kinders se beweging/aktiwiteit uit.

PROGRESSIE

Onderwyser is eers net 'n toeskouer, maar dan dink sy later aan haar eie skooldae en leer sy die kinders oor die lewe (reëls 25 en 29).

RYMSKEMA

Vrye vers = geen vaste rymskema nie.

HERHALING

Versreël 2 en versreël 26 en “waarom” = bind die gedig tot ’n hegte eenheid saam.

TIPOGRAFIE

Alleenplasing = versreël 1 en 30.

Inkepings = (versreëls 6-7/14-21/25-30)

❖ Beklemtoon die boodskap van die gedig.

VRAE

- 1 Kies die KORREKTE antwoord tussen hakies. Skryf slegs die vraagnommer en die antwoord neer.

’n Boekmerk is bv. (’n merk wat jy met ’n pen maak / ’n stukkie papier op die bladsy) om aan te dui waar jy laas opgehou lees het. (1)

- 2 Kies die KORREKTE antwoord om die sin te voltooi. Skryf net die vraagnommer en letter neer, bv. 2E

Die stemming in die gedig is ...

- A passievol.
B liefdevol.
C hoopvol.
D genotvol. (1)

- 3 Wie is die spreker in die gedig? (1)

- 4 Die titel is “Boekmerk”.

4.1 Word die woord “boekmerk” KONNOTATIEF of DENOTATIEF gebruik? (1)

4.2 Verduidelik jou antwoord in VRAAG 4.1. (1)

- 5 Wat is die letterlike betekenis van “boekmerk”? (1)

- 6 Watter tegniek is gebruik om die woord “kinders” uit te hef/te beklemtoon? (1)

- 7 Verduidelik hoekom die woord “kinders” alleen in versreël 1 staan. (1)

- 8 Watter beeldspraak kom in versreël 2 na vore? (1)

- 9 Wat word met mekaar in versreël 1 en 2 vergelyk? (2)

- 10 Verduidelik versreël 2 in jou eie woorde. (1)
- 11 Wat word die stylfiguur genoem waar die digter woorde/frases uit 'n ander teks gebruik? (1)
- 12 Die kinders is opgewonde om skool toe te gaan.
Haal EEN WOORD uit strofe 1 aan om die stelling VERKEERD te bewys. (1)
- 13 Benoem die beeldspraak in versreël 4. (1)
- 14 Wat word met mekaar in versreël 4 vergelyk? (1)
- 15 Haal 'n voorbeeld van klanknabootsing uit strofe 1 aan. (1)
- 16 Die kinders se hande is altyd aan die beweeg.
Is die stelling WAAR of ONWAAR? Haal EEN WOORD uit strofe 1 aan om jou antwoord te staaf. (1)
- 17 Wat is die funksie van die aandagstreep in versreël 5? (1)
- 18 Waarom is die gebruik van die verkleiningsvorm van “lyfie” so effektief? (1)
- 19 Kies die KORREKTE antwoord. Skryf net die vraagnommer en letter neer, bv. 19E
Versreël 5 – “elke lyfie 'n seilende gesang –“ is 'n voorbeeld van ...
A ironie.
B inversie.
C onomatopée.
D personifikasie. (1)
- 20 Wat word met die woorde in versreël 5 gesuggereer? (1)
- 21 Waaruit kan jy aflei dat die gange van die skool blink? (1)
- 22 Wat is die ooreenkoms tussen die “waterspieël” en “klipvloergang”? (1)
- 23 Haal TWEE OPEENVOLGENDE WOORDE aan wat na 'n pryslied verwys. (1)
- 24 Watter tyd van die dag word in strofe 1 beskryf? (1)
- 25 Kies die KORREKTE antwoord tussen hakies. Skryf slegs die vraagnommer en die antwoord neer.
Die herhaling van die “w”-klanke in strofe 1 gee (ritme/emosie) aan die gedig. (1)

- 26 Haal EEN WOORD uit strofe 2 aan wat dieselfde as “hardwerkend” beteken. (1)
- 27 Benoem die beeldspraak in versreël 8. (1)
- 28 Noem TWEE dinge uit strofe 2 wat die onderwyser aan haar skooljare herinner. (2)
- 29 Haal ’n voorbeeld van ’n paradoks uit strofe 2 aan. (1)
- 30 Watter WOORD uit strofe 2 dui aan dat die onderwyser verras is oor haar eie herinneringe? (1)
- 31 Waarom, sal jy sê, word ’n mens se herinneringe as “bittersoet” beskryf? (1)
- 32 Wat word die stylfiguur genoem wanneer ’n kombinasie van sintuie gebruik word? (1)
- 33 Noem die DRIE sintuie wat in strofe 3 voorkom. (1)
- 34 Noem DRIE dinge wat die onderwyser ook as kind op skool gedoen het. (3)
- 35 Gee die versreël waarin assonansie voorkom. Onderstreep die herhalende klanke. (1)
- 36.1 Noem die plant waarvan daar in strofe 2 gepraat word. (1)
- 36.2 Watter ander gebruikersfunksie het die plant in VRAAG 36.1? (1)
- 37 Wat is die funksie van die dubbelpunt aan die einde van strofe 2? (1)
- 38 Van watter WOORD uit strofe 2 kan jy aflei dat nie net die kinders van vandag baie kla nie? (1)
- 39 Dink jy daar is ’n verskil tussen die skoolgaande kinders van lank gelede en die skoolgaande kinders van vandag t.o.v. hulle houding teenoor skoolgaan? Motiveer jou antwoord uit die gedig. (1)
- 40 Waaroor, dink jy, kla kinders op skool die meeste? Gee ’n rede vir jou antwoord. (1)
- 41 Hoekom, dink jy, moet kinders van al hierdie “onnodige” dinge in strofe 3 leer? (1)
- 42 Noem die DRIE vakke waarvan daar in strofe 3 gepraat word. (3)
- 43 Wat is jou gunstelingvak? Hoekom? (1)
- 44 Haal die WOORD aan wat na baie lank gelede verwys. (1)
- 45 Wat is die funksie van die enjambement in strofe 3? (1)

- 46 Daar is geen leestekengebruik in strofe 2 nie.
Hoekom is dit so effektief? (1)
- 47 Gee 'n voorbeeld van alliterasie in strofe 3. Onderstreep die allitererende klanke. (1)
- 48 Haal TWEE OPEENVOLGENDE WOORDE aan wat na die vak, Afrikaans, verwys? (1)
- 49 Noem DRIE ooreenkomste tussen die onderwyser en die leerders. (3)
- 50 Wat word met versreël 22 gesuggereer? (1)
- 51 Na wie verwys die woord "mossiekind"? (1)
- 52 Hoekom is die gebruik van die metafoer in versreël 24 effektief? (1)
- 53 Haal die WOORD uit strofe 4 aan wat impliseer dat sy alles vir die kind doen. (1)
- 54 Na wie verwys "ons" in versreël 25? (1)
- 55 Hoe kan die onderwyser, volgens strofe 4, die kind help? Verduidelik volledig. (2)
- 56 Benoem die beeldspraak in strofe 5. (1)
- 57 Wat is die letterlike betekenis van versreëls 25-26? (2)
- 58 Wat is die konnotatiewe betekenis van "pars" in versreël 25? (1)
- 59 Versreël 26 - "met wange soos soldaatjies"
Waarom word daar na die kinders as "soldaatjies" en nie "mossies" verwys nie? (1)
- 60 Watter WOORD in strofe 6 verwys na "gevaar"? (1)
- 61 Waarna verwys "ellelange reis"? (1)
- 62 Noem TWEE tegnieke wat gebruik word om versreël 30 te beklemtoon. (2)
- 63 Versreël 30 – Die "ellelange reis" van die kind is vervelig.
Stem jy saam met die stelling? Haal EEN WOORD uit strofe 6 aan om jou antwoord te bewys. (1)
- 64 Wat kan jy as kind, volgens dié gedig, DOEN om die onaangename dinge wat in jou lewe gebeur, vir jousef hanteerbaar te maak? (1)

- 65 Hierdie gedig is 'n vrye vers.
Stem jy saam met die stelling? Motiveer jou antwoord. (1)
- 66 Wat is die tema van die gedig? (1)
- 67 Wat is die boodskap van die gedag? (1)
- 68 Wat is die funksie van die herhaling van versreël 2 en versreël 26? (1)
- 69 Noem TWEE goed waarvoor Jasmyn gebruik kan word? (1)
- 70 Wat is die letterlike betekenis van die woord "lyfie"? (1)
- 71 Van watter soort dinge in jou lewe, dink jy, kan 'n mens 'n "boekmerk" maak? (1)
- 72 Waarom sal jy nie 'n "boekmerk" wil maak van die ongelukkige dinge in jou lewe nie? (1)
- 73 Wat, volgens jou, kan 'n onderwyser doen om skoolgaan vir jou lekker te maak? (1)
- 74 Watter soort gedrag van 'n onderwyser maak jou ongelukkig? Motiveer jou antwoord. (2)
- 75 Waarom, dink jy, is dit so belangrik om goeie herinneringe van jou skooldae te hê? (1)
- 76 Kies die KORREKTE antwoord tussen hakies. Skryf slegs die vraagnommer en die antwoord neer.
Die spreker is 'n (sielkundige / onderwyser). (1)
- 77 Van die begin van die gedig af word die kind en die mossie met mekaar vergelyk.
Watter ENKELE WOORD dui aan dat die twee later 'n eenheid/een word? (1)

78 Kies die beeldspraak/stylfiguur uit KOLOM B wat by die aanhaling in KOLOM A pas. Skryf net die vraagnommer en letter neer, bv. 78.9 J.

KOLOM A	KOLOM B
78.1 “met wange soos soldaatjies”	A Onomatopee
78.2 “ <u>d</u> ooie <u>d</u> igters”	B Metafoor
78.3 “die reuk van bittersoet jasmyn”	C Personifikasie
78.4 “elke lyfie ’n seilende gesang”	D Sinestesie
78.5 “die reuk van bittersoet jasmyn uit haar skooljare proe”	E Vergelyking
78.6 “woerende vlerke”	F Alliterasie
78.7 “waar sy ook <u>k</u> on <u>m</u> or”	G Assonansie
78.8 “vlytig stort die druppels klank”	H Oksimoron
	I Inversie

(8)

79 Voltooi die paragraaf:

Die TEMA van hierdie gedig is dat (79.1) ... groot invloed op hulle (79.2) ... en dit moet (79.3) ... ingespan word. (3)